

Antero Jyränki

* 9.8.1933 † 29.4.2020

PROFESSORI EMERITUS Antero Jyränki kuoli Helsingissä huhtikuun 29. päivänä vuonna 2020, 86 vuoden iässä. Hän oli merkittävä valtiosäännön ja oikeushistorian tutkija, yhteiskunnallinen vaikuttaja sekä presidentin vallan kriitikko. Suomalaisen Tiedeakatemian jäseneksi hänet kutsuttiin vuonna 1987.

Haminassa syntynyt Jyränki vietti lapsuutensa Kontioniemellä Pohjois-Karjalassa. Ylioppilaaksi hän valmistui vuonna 1950, aloittaen samana syksynä opiskelun Helsingin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa vasta 17-vuotiaana. Tiedekunta ei dogmaattisuudessaan vastannut hänen odotuksiaan. Kiinnostavinta oli professori Veli Merikosken opetus, mikä johdattiin julkisoikeudellisesta sisällöstä myös rennosta opetustyylistä, joka poikkesi muiden tiedekunnan opettajien jäykkyydestä.

Opiskeluvuosina Jyrängille tuli tärkeäksi osakuntatoiminta ja opiskelijajärjestötoiminta ylipäätään. Ylioppilaskunnasta tuli hänelle keskeinen mielenkiinnon ja aktiviteetin kohde, joka antoi suuntaa myöhemmälle uralle. Jyränki palasi Helsingin yliopistoon ylioppilaskunnan pääsihteeriksi keväällä 1957. Jatko-opinnot hän aloitti professori Paavo Kastarin

väitöskirjan innostamana valtiosääntöoikeudessa. Kastari osoitti, että lainoppikin saattoi olla kiinnostavaa ja erilaista kuin mihin tiedekunnan opetus oli totuttanut. Licensiaatin tutkinto valmistui kesällä 1961, minkä jälkeen Kastari ehdotti sinunkauppojen lisäksi väitöskirjan laatimista. Sotavoimien päällikkyyttä koskenut väitöskirja (1967) sai arvosanan laudatur, pohjustaen myöhempää tutkijanuraa.

Väittelyaikaan Jyränki oli töissä Tampereen yliopistossa, jossa hän paitsi tutki ja opetti, myös osallistui aktiivisesti poliittiseen keskusteluun. Oikeustieteilijä Jyränki etsi uusia kysymyksenasetteluita ja lähestymistapoja. Tähän vaikutti se, että Tampereella julkisoikeus -oppiaine oli lähempänä muita yhteiskuntatieteitä kuin Helsingin tiedekunnassa. Uudet virikkeet sopivat hyvin kastarilaisiin painotuksiin, joita leimasi kiinnostus valtiosäännön ilmiöiden historialliseen taustaan sekä poliittiseen todellisuuteen. Jyränki halusi tarkastella valtiosääntöoikeutta myös yhteiskuntatieteellisin silmin, astua ulos ahtaan juridiikan raameista.

Tampereen kausi muokkasi Jyrängistä sen valtiosääntöaktiivin ja valtiosääntöuudistajan, jollaisena hän tuli tunnetuksi 1970-luvulla ja jollaisena hän pysyi elä-

mänsä loppuun saakka. Suuren yleisön silmissä Kekkonen kansliapäällikkyyks (1970–1973) teki Jyrängistä julkisuuden hahmon. Oikeustieteilijä Jyrängille oli hyödyksi, että Kekkonen salli tutkimustyön jatkumisen ja virkamiesura oli vain välivaihe. Kausi jätti jälkeensä entistä kriittisemmän suhtautumisen vahvoihin valtaoikeuksiin varustettuun presidenttiin ja aiempaa painokkaamman parlamentarismin korostamisen. Jyränki oli vuosikymmenten ajan eduskunnan perustuslakivaliokunnan ahkerasti kuulema ja arvostama asiantuntija.

Vuonna 1973 Jyränki aloitti Suomen Akatemian vanhemman tutkijan tehtävissä. Tämän jälkeen hän ehti myös olla pari vuotta Tampereella apulaisprofessorina. Viimeisin ja pysyvä tehtävä oli Turun yliopiston valtiosääntö- ja kansainvälisen oikeuden professuurissa, jossa hän oli kaikkiaan kahdeksantoista vuotta jäädessä eläkkeelle vuonna 1998. Välissä oli myös kausi Suomen Akatemian tutkijaprofessorina kahdeksankymmentäluvun puolessa välissä. Akatemiakauden tuloksena syntyi tieteellisen tuotannon tärkein teos *Lakien laki* (1989), joka koskee perustuslakia ja sen sitovuutta eurooppalaisessa ja pohjoisamerikkalaisessa oikeusajattelussa suurten vallankumousten kaudelta toiseen maailmansotaan asti. Teos on paitsi suomalaisen oikeustieteen klassikko niin myös huikaiseva oppineisuuden osoitus, joka kestää vertailun kansainvälisiin klassikoihin. Aktiivivuosinaan Jyränki osallistui kansainväliseen toimintaan erityisesti valtiosääntöoikeuden maailmanjärjestön

puitteissa (International Association of Constitutional Law).

Valtiosääntöaktiivin roolia Jyränki ei jättänyt koskaan, eikä hän koskaan ollut pelkkä akateeminen tutkija. Vaikka 1970-luvun perustuslakiuudistus epäonnistui, niin 1980-luvun ja 1990-luvun osauudistukset ja vuoden 2000 perustuslain kokonaisuudistus toteutettiin niitä linjoja myöten, joita Jyränki oli ollut luomassa. Hän toimi myös Perustuslaki 2000 -komitean pysyvä asiantuntijana 1990-luvulla. Tutkimustyötä Jyränki jatkoi aktiivisesti myös eläkkeellä. Viimeisinä vuosinaan hän palasi oikeushistorian pariin kirjoittaen 2010-luvulla kaksi kirjaa, joissa käsitellään vuoden 1918 sisällissodan oikeudellisia jälkiselvittelyjä ja Suomen asemaa suurvaltojen välissä.

Tutkijana Jyrängillä oli vahvoja näkemyksiä, mutta hän kuunteli vastapuolta aina tarkasti ollen valmis tulemaan vastaan, jos vastapuoli esitti vakuuttavia argumentteja. Tämä oli leimaavaa hänen tutkijanlaadulleen. Erimielisyys ei ollut ongelma mutta argumenttien heikkoutta tai epätarkkuutta hän ei suvainnut.

Antero Jyrängin perintö suomalaiselle oikeustieteelle ja erityisesti valtiosääntöoikeudelle sekä oikeushistorialle on luetavissa laajasta kirjallisesta toiminnasta. Perintö ilmenee oikeustieteilijöiden tavassa ajatella oikeudesta ja sen tutkimisesta myös juridiikan yhteiskunnallinen konteksti huomioiden. Suomalainen valtiosääntöajattelu tulee vielä pitkään kantamaan Jyrängin valtiosääntöajattelun perintöä.

Jaakko Husa